

Kvifor undervise om holocaust?

Føremålet med å undervise i kva emne det skal vere, er å gjere elevane intellektuelt nysgjerrige slik at dei blir inspirerte til å tenkje kritisk og til personleg utvikling. Difor er det avgjerande at lærarane vurderer spørsmål om kvifor dei skal undervise i eit emne, når dei tek fatt på emnet.

Når lærarane tek seg tid til å vurdere grunnane til at dei går inn på holocaust, er det meir sannsynleg at dei vel ut eit innhald som interesserer elevane og gjev klarare forståing av ei kompleks historie.

Desse synspunkta kan kanskje medverke til at ein tenkjer gjennom grunnane til å undervise om holocaust:

- 1 Holocaust var ei epokegjerrande hending, ikkje berre for det 20. hundreåret, men i heile historia til menneskeætta. Det var eit forsøk på å myrde eit heilt folk og utslette kulturen deira, eit forsøk ein aldri hadde sett før. Holocaust bør studerast fordi det når alt kjem til alt, utfordra sjølve grunnlaget for sivilisasjon.
- 2 Ei grundig undersøking av holocaust hjelper elevane til å tenkje over bruk og misbruk av makt, og kva for roller og plikter individ, organisasjonar og nasjonar har når vi blir konfronterte med brot på menneskerettane. Det kan gjere oss meir medvitne om risikoen for folkemord i verda i dag.
- 3 Studium av holocaust medverkar til at elevane forstår utløparane av fordommar, rasisme, antisemittisme og stereotypi i eit samfunn. Det hjelper dei til å bli medvitne om verdien av mangfald i eit pluralistisk samfunn, og oppmodar dei til å vere sensitive når det gjeld stillinga til minoritetar.
- 4 Holocaust demonstrerte korleis ein moderne nasjon kunne bruke den teknologiske ekspertisen og den byråkratiske infrastrukturen sin til å setje ut i livet destruktiv politikk, frå samfunnssystem til folkedrap.
- 5 Holocaust gjev oss høve til å uforske farane ved å teie om undertrykking av andre og ikkje vise medkjensle med dei.
- 6 Etter kvart som elevane får innsikt i dei mange historiske, sosiale, religiøse og økonomiske faktorane som til saman resulterte i holocaust, blir dei medvitne om kompleksiteten i den historiske prosessen, og dei får eit perspektiv på korleis eit samspel av faktorar kan gjere sitt til at demokratiske verdiar smuldrar. Elevane forstår at innbyggjarar i eit demokrati er ansvarlege for å lære å kjenne att faresignala og vite når dei skal reagere.
- 7 Holocaust har vorte eit sentralt tema i kulturen i mange land. Det kjem fram i måten media framstiller dette på, og i populærkulturen. Undervisning om holocaust kan gje elevane historisk kunnskap og dugleik som krevst for å kunne forstå og evaluere desse kulturelle fenomen.

Retningslinjer for undervisning om holocaust (shoah)

Undervisning om holocaust skal i regelen

- 1 Fremje kunnskap om denne øydelegginga som er utan sidestykke tidlegare
- 2 Ta vare på minnet om dei menneska som lei
- 3 Oppmode lærarar og elevar til å tenkje over dei moralske og åndelege spørsmåla som hendingane omkring holocaust reiser, og som gjeld for verda i dag

Desse måla kan ein tydeleg sjå i desse definisjonane av holocaust:

- Ved å dekkje seg bak andre verdskrigen prøvde nazistane, for å fremje sin «nye samfunnsorden», å utrydde alle jødar i Europa. For første gong i historia tok ein i bruk industrielle metodar til masseutrydding av eit heilt folk. Seks millionar vart myrda, av dei 1 500 000 born. Denne hendinga blir kalla holocaust.

Nazistane underkua og myrda òg millionar av andre. Ei mengd sigøynarar, fysisk og mentalt handikappa, polakkar, sovjetiske krigsfangar, fagforeiningsmedlemer, politiske motstandarar, samvitsfangar, homoseksuelle og andre vart drepne.

Imperial War Museum, London, Storbritannia

- Holocaust er eit spesielt tilfelle av folkemord i historia til det 20. hundreåret: den statssponsora, systematiske forfølginga og utslettinga av europeiske jødar, utført av det nazistiske Tyskland med samarbeidspartnarar mellom 1933 og 1945. Jødane var dei primære offera – seks millionar vart myrda, og sigøynarar, handikappa og polakkar vart òg tilinkjesgjorde på grunn av rase eller av etniske eller nasjonale grunnar. Millionar av andre, mellom dei homoseksuelle, Jehovas vitne, sovjetiske krigsfangar og politiske avvikarar, vart òg utsette for sterk undertrykking og død under nazityranniet.

United States Holocaust Memorial Museum, Washington D.C., USA

- Holocaust var mordet på ca. seks millionar jødar, gjort av nazistane og deira kollaboratørar. Frå den tyske invasjonen av Sovjetunionen sommaren 1941 og til slutten av krigen i Europa i mai 1945 tok Nazi-Tyskland og dei medskuldige sikte på å myrde alle jødar som høyrde heime i deira herredøme. Ettersom diskrimineringa av jødane tok til med at Hitler kom til makta i januar 1933, reknar mange historikarar dette som byrjinga på holocaustperioden. Jødane var ikkje dei einaste offera for Hitlers regime, men dei var den einaste gruppa som nazistane gjekk inn for å utrydde fullstendig.

Yad Vashem, Jerusalem, Israel

Undervisning om holocaust kan og skal vere ulik i ulike samanhengar. For at elevane skal kunne sjå skilnadene mellom holocaust og andre folkemord, skal ein skilje samanlikningane nøye, og også peike på likskapar.

Når ein underviser om holocaust, er det nyttig å stille seg sjølv tre grunnleggjande spørsmål:

- 1 Kvifor skal eg undervise om holocaust?
- 2 Kva skal eg lære elevane om holocaust?
- 3 Korleis skal eg undervise om holocaust?

Det første spørsmålet involverer grunnane. Det andre spørsmålet gjeld utveljinga av informasjon, medan det tredje handlar om relevante pedagogiske tiltak ut frå elevgruppa. Desse retningslinene tek ikkje for seg spørsmåla 1 og 3. Dei vil bli behandla i andre retningslinjer.

I tillegg til historie kan ein òg undervise om holocaust i andre fag, til dømes litteratur, psykologi og religion og livssynskunnskap.

Ettersom nasjonale og lokale minnemarkeringar blir rekna som verdifulle, rår ein til å støtte studiar i samband med slike aktivitetar.

Studiet av holocaust skal undersøkjast i europeisk historisk samanheng som ein heilskap. Vi oppmodar lærarane til også å undersøkje kva som skjedde lokalt. Lærarane skal setje hendingane om holocaust inn i ein samanheng ved å ta med opplysningar om

- antisemittisme

- livet til jødane i Europa før holocaust
- følgjene av første verdskrigen
- vegen til makta for nazistane

Når det gjeld dei historiske tema eller emna som er knytte til undervisning om holocaust, kan lærarane mellom anna undersøkje dette når dei utarbeider undervisningsopplegget om holocaust. Dei kan sjå denne historia ut frå perspektivet til desse personane:

- offera
- gjerningsmennene
- kollaboratørane
- tilskodarane
- bergingsmennene

1933–1939

- Diktatur i det nasjonalsosialistiske Tyskland
- Jødedom i det tredje riket
- Dei tidlege fasane i forfølginga
- Dei første konsentrasjonsleirane
- Reaksjonar i verda

1939–1945

- Andre verdskrigen i Europa
- Rasistisk ideologi og politikk hos nazistane
- «Eutanasi»-programmet
- Forfølgning av og mord på jødar
- Forfølgning av og mord på ikkje-jødiske offer
- Jødiske reaksjonar på politikken til nazistane
- Gettoar
- Mobile mordpatruljar
- Utbreiing av leirsystemet
- Mordsenter
- Samarbeid med fienden
- Motstand
- Berging
- Reaksjonar i verda
- Dødsmarsjar
- Frigjering

Etterverknad

- Rettargang i etterkrigstida
- Flyktningleirar og emigrasjon

Føremålet med desse retningslinene er å styrkje undervisninga i holocaust. Undervisninga vil variere frå land til land, frå skule til skule og frå tidspunkt til tidspunkt. Difor er det viktig å understreke behovet for at alle lærarar evaluerer sin eigen innsats i undervisninga.

Hvordan undervise om holocaust i skolen

Det er ingen enkelt "korrekt" måte å undervise om dette tema på, ingen ideell metodologi som passer for alle lærere og elever. Det som tilbys her, er retningslinjer og råd som kan vise seg å være nyttige for lærere når de skal lage egne arbeidsplaner, og skal ta hensyn til lærebehovet til individuelle elever. Det er et forsøk på å dra nytte av dagens beste metodikk fra en rekke institusjoner med ekspertise i å undervise om holocaust, på å ta opp noen av bekymringene lærere har for hvordan de skal gripe an dette svært vanskelige temaet, og på å presentere mulige veier fremover.

Undervisning om holocaust hviler på fremskritt i forskningen og har endret seg betydelig de siste tre tiårene; dette dokumentet søker å reflektere en vedvarende prosess av pedagogisk utvikling og forbedring og er i seg selv ikke ment som siste ord om dette temaet.

Sammendrag

- Det er mulig å undervise om holocaust med suksess; ikke vær redd for å gå i gang med dette temaet
- Definer uttrykket holocaust
- Skap et positivt læringsmiljø, med en aktiv pedagogikk og en elevrettet tilnæringsmåte
- Individualiser historien ved å omsette statistikker i personlige historier
- Bruk vitneutsagn for å gjøre denne historien mer "virkelig" for elevene
- En tverrfaglig tilnæringsmåte vil øke elevenes forståelse av holocaust
- Sett historien inn i en kontekst
- Fremstill temaet på en bred og balansert måte
- Vær presis i språkbruken og be elevene om det samme
- Skill mellom historien om holocaust og lærdommen som kan tas av denne historien
- Unngå enkle svar på en komplisert historie
- Gi elevene tilgang til primære kilder
- Elevene bør gjøres oppmerksomme på det faktum at gjerningsmennene produserte mye av bevismaterialet for holocaust
- Oppmuntre elevene til å analysere forskjellige tolkninger av holocaust kritisk
- Vurder hvor egnet skriftlig og visuelt materiell er, og ikke bruk skrekkinjagende bilder for å vekke elevenes interesse for holocaust
- Unngå å sammenligne en gruppes lidelser med en annen gruppes
- Gi elevene mulighet til å utforske forskjellige reaksjoner fra ofrenes side, inkludert de mange formene for motstand mot nazistene
- Pass på at du ikke definerer det jødiske folket utelukkende med utgangspunkt i holocaust
- Antyd at holocaust ikke var uunngåelig
- Ikke prøv å bortforklare gjerningsmennene som "umenneskelige monster"
- Pass på å skille mellom gjerningsmennene fra fortiden og dagens samfunn i Europa og andre steder
- Oppmuntre elevene til å studere lokal, regional, nasjonal og global historie og minner
- Be elevene om å delta i og reflektere over nasjonale og lokale tradisjoner med minnefester og minner
- Velg egnede læringsaktiviteter og unngå å bruke simuleringer som oppmuntrer elevene til å identifisere seg med gjerningsmenn eller offer
- Unngå å legitimere fornektelsen av fortiden
- Vær deg bevisst potensialet og begrensningene til alt undervisningsmateriell, inkludert Internett
- Skill mellom historiske og nåtidens hendelser og unngå ahistoriske sammenligninger
- Lytt til elevenes bekymringer

Det er mulig å undervise om holocaust med suksess; ikke vær redd for å gå i gang med dette temaet

Mange lærere føler uvilje mot å studere historien om holocaust med sine elever på grunn av de antatte problemene med å undervise om temaet. De er overveldet ved tanken på hvordan de skal formidle omfanget av tragedien, det enorme antallet involverte og hvor dypt menneskeheten kan synke. De lurer på hvordan de skal bevege elevene uten å traumatisere dem; de bekymrer seg for elevenes mulige reaksjoner på dette temaet og hvordan de skal håndtere "upassende" oppførsel i klasserommet, for eksempel fnising eller antisemittiske og rasistiske bemerkninger.

Ikke vær redd for å gå i gang med dette temaet. Selv om det kan virke skremmende, har erfaringen vist at det er mulig å undervise om holocaust med suksess, og resultatene kan være svært positive.

Definer uttrykket holocaust

En klar definisjon av uttrykket "holocaust" er viktig. Mange lærere bruker dette uttrykket i en svært vid betydning for å inkludere alle offer for nazistisk forfølgelse. De fleste historikere fra perioden bruker imidlertid en mer presis definisjon. (Se "Hva skal du undervise om"-retningslinjene.)

Elevene bør være seg bevisst at uttrykket "holocaust" er problematisk for mange mennesker. En holocaust er et bibelsk offer, og fra et kristent teologisk standpunkt gjør det massemordet på jødene til en form for martyrium. Men det var ingenting "hellig" ved holocaust. Andre uttrykk bør også brukes forsiktig. Å snakke om den "endelige løsningen" betyr å bruke mordernes språk; ordet "folkemord" refererer til nazistenes rasistiske verdensforestilling. Mange foretrekker å bruke det hebraiske ordet "Shoah" – som betyr katastrofe – som ikke er ladet med religiøs betydning.

Skap et positivt læringsmiljø, med en aktiv pedagogikk og en elevrettet tilnæringsmåte

Holocaust utfordrer mange antakelser som ungdommer kan ha om samfunnets, fremskrittets, sivilisasjonens og den menneskelige atferds natur. Elevene kan ha defensive reaksjoner eller negative følelser, eller være uvillige til å gå dypere inn i historien om nazitiden eller holocaust. En tillitsfull atmosfære er viktig for at slike temaer skal kunne bli åpent tatt opp og diskutert.

Det er viktig å skape et åpent læringsmiljø der elever får rom og tid til å reflektere, der de oppmuntres til å stille spørsmål, til å diskutere sine tanker og sin frykt, til å dele ideer, meninger og bekymringer.

Læring bør være elevrettet. Lærerens rolle bør være å gjøre ting lettere snarere enn å forelese, og ungdommer bør oppmuntres til å spille en aktiv rolle i sin egen læring. Historie er ikke en kunnskapsskatt som skal overføres fra lærerens hode til elevenes, men bør være en reise av oppdagelse der ungdommer formulerer sine egne spørsmål, analyserer forskjellige informasjonskilder, drar i tvil forskjellige tolkninger og fremstillinger av hendelser, og finner sine egne svar på utfordrende historiske og moralske spørsmål.

Individualiser historien ved å omsette statistikker i personlige historier

Statistiske studier er viktig, og lærere bør finne metoder for å gjøre omfanget av holocaust og antallet involverte virkelig for elevene. Mange ungdommer vil imidlertid synes det er vanskelig å få noe forhold til holocaust-tragedien dersom den kun presenteres som statistikk.

Elevene bør få mulighet til å se de som ble forfulgt av nazistene som personer, ikke som en ansiktsløs masse av offer. Bruk case study, vitneutsagn fra overlevende, brev og dagbøker fra den tiden for å vise den menneskelige siden og sørge for at elevene forstår at hvert "nummer" var en virkelig person, et individ med et liv før holocaust, med venner og familie. Fremhev ofrenes verdighet til enhver tid.

En undersøkelse av holocaust som ikke utfordrer stereotype meninger om at alle gjerningsmenn var gale eller sadistiske, at alle redningsmenn var heltmodige, tapre, gode og snille, at alle tilskuere var apatiske, risikerer å dehumanisere mennesker i fortiden og gjøre dem til karikaturer heller enn virkelige mennesker.

Ved å fokusere på historien til individer, til moralske dilemmaer man har stått overfor, valg som er gjort, kan lærere sørge for at holocaust-historien kommer nærmere ungdommene og blir mer interessant og mer relevant for deres liv i dag.

Bruk vitneutsagn for å gjøre denne historien mer "virkelig" for elevene

Det bor fremdeles overlevende etter holocaust i mange land. Dersom du kan få kontakt med disse og invitere dem inn i klasserommet ditt, har du mulighet til å gi elevene en spesiell og sterk pedagogisk opplevelse. Å være i samme rom som noen som har opplevd det ufattelige, kan skape ekte empati i klasserommet. En rekke organisasjoner kan hjelpe deg med å arrangere et møte med en overlevende på skolen din.

De overlevende blir imidlertid stadig eldre, og det er kanskje ikke mulig for elevene å få denne direkte

personlige kontakten. I slike tilfeller bør lærerne undersøke bruk av vitneutsagn på video for å skaffe personlige historier om holocaust. Andre personer som var direkte involvert i holocaust, eller som personlig var vitne til hendelser, kan også gi sterke vitneutsagn. Dersom du kan invitere redningsmenn, frigjørere og andre inn i klasserommet, vil deres personlige historier også i høy grad øke elevenes forståelse av holocaust.

Dersom du bestemmer deg for å invitere noen for å snakke om sine personlige opplevelser, så ta en prat med vedkommende på forhånd for å forsikre deg om at de har evnen til å snakke til grupper, og at de er klar over dine pedagogiske mål.

Forbered deg sammen med klassen for å sørge for at elevene er respektfulle og takknemlige. De bør forstå at selv om det har gått lang tid siden disse hendelsene, vil den talende fremdeles synes det er vondt å fortelle om slike intenst personlige opplevelser.

Sørg for at elevene allerede har et god historisk grunnlag. Muligheten til å møte vitner bør ikke brukes hovedsakelig for å formidle periodens historiske hendelser – de færreste av disse menneskene er utdannede historikere eller lærere, og opplevelsene deres er kanskje heller ikke "typiske" for flertallet av menneskene i holocaust. I stedet vil elevene ha det sjeldne privilegium å møte noen som personlig har vært vitne til og opplevd disse hendelsene, og høre deres unike, personlige beretning.

Oppmuntre elevene til å spørre de overlevende om hva som skjedde med dem under holocaust, men også om deres liv før og etter, slik at de kan få en følelse av hele personen og hvordan de har prøvd å leve med sine opplevelser.

Selv om det ikke er mulig å generalisere fra én persons historie, kan effekten av å møte en holocaust-overlevende, -redningsmann eller -frigjører være at disse historiske hendelsene blir mer virkelige for elevene; det bekreftes at dette var en tragedie som rammet vanlige mennesker.

En tverrfaglig tilnæringsmåte vil øke elevenes forståelse av holocaust

Det som skjedde under holocaust, berører så mange aspekter ved menneskelig atferd at det er svært relevant for lærere på tvers av en rekke fagområder. Selv om en solid forståelse av historien må være grunnlaget for å studere holocaust, har ikke historikere monopol på dette temaet. Fantasifulle linker mellom seksjoner kan styrke en arbeidsplan ved å dra nytte av forskjellige områder av ekspertise, se på holocaust fra flere perspektiver og bygge på ideer og kunnskaper som er oppnådd i andre timer.

Beretningene om holocaust illustrerer ytterpunktet av menneskelig atferd, av hat og grusomhet, men også av mot og humanitet. Å lære om holocaust gjennom historie fremkaller sterke følelser som elevene kan uttrykke kreativt og fantasifullt gjennom poesi, kunst og musikk. Holocaust reiser viktige moralske, teologiske og etiske spørsmål som elevene kan utforske i sine religionstimer, i samfunnskunnskap eller samfunnslære.

Ved å koordinere en tverrfaglig tilnæringsmåte og dra nytte av kollegers ekspertise på andre fagområder vil du dele arbeidsbyrden og øke elevenes forståelse av holocaust.

Sett historien inn i en kontekst

Hendelsene under holocaust må studeres i konteksten av europeisk og global historie som en helhet for å gi elevene et perspektiv på foregående hendelser og omstendigheter som bidrog til dem.

Fremstill temaet på en bred og balansert måte

Holocaust var ikke en uniform hendelse, men varierte betydelig fra land til land og på forskjellige tidspunkter.

Vær presis i språkbruken og be elevene om det samme

Det er mange myter om holocaust, og elevene dine kan møte dette temaet med mange forutfattede meninger. Tvetydigheter i språkbruken din bidrar til å bevare misoppfatninger.

Unngå å bruke gjerningsmenneskets språk, som avspeiler deres syn. Uttrykk som "endelig løsning" kan siteres og analyseres kritisk, men bør ikke brukes til å beskrive den historiske hendelsen.

Definisjoner er viktige fordi de krever nøyaktighet og klar tenkning. Et eksempel er bruken av uttrykket "leir". Selv om mennesker døde i mange leirer som ble opprettet av nazistene og deres allierte, ble ikke alle leirer med hensikt bygd som drapssenter. Det fantes konsentrasjonsleirer, arbeidsleirer og transittleirer, for å nevne noen. Forskjellige leirer fungerte på forskjellige måter på forskjellige tidspunkter. Det er viktig at lærere er svært presise når de beskriver aktiviteter som foregikk i de forskjellige leirene som assosieres med denne historien, og unngår å generalisere om "leirer".

Skill mellom historien om holocaust og lærdommen som kan tas av denne historien

Pass på å skille mellom historien om holocaust og den moralske lærdommen som kan tas fra å studere den historien. Det er fare for at den historiske beretningen forvrenses dersom den overforenkles eller formes for å bedre tjene den spesielle moralske lærdommen lærere ønsker at elevene skal ta.

Å lære om disse hendelsene kan gjøre ungdommer oppmerksomme på moderne eksempler på fordommer og urettferdighet; holocaust kan konfrontere elevene med stereotyper, myter og misoppfatninger og sette dem i stand til å teste fordommer de har fått mot historiske bevis. Men moralske lærdommer vil ikke være godt fundert med mindre de er basert på en nøyaktig og objektiv fortolkning av de historiske kildene.

Historiegransking av den typen vi bør forvente av våre elever, vil vise dem hvor komplisert den verden var hvor slike valg ble gjort og beslutninger ble tatt. Elevene bør konfronteres med virkelige dilemmaer som mennesker stod overfor i fortiden. Bare da kan menneskers handlinger (og uvirksomhet) ses innenfor konteksten av deres egen tid, og bare da kan vi begynne å ta meningsfull lærdom for nåtiden.

Unngå enkle svar på en komplisert historie

Et ønske om å "ta lærdom" kan føre til overforenklede forklaringer på holocaust som ikke tar hensyn til den historiske konteksten avgjørelser ble tatt innenfor. En slik tilnæringsmåte kan redusere elevens forståelse av kompliserte hendelser til enkle lærdommer om rett og galt – "Holocaust skjedde fordi mennesker ikke klarte å gjøre de korrekte moralske valgene" – og føre til en overfladisk tolkning av historie.

Elever bør undersøke historiske spørsmål. Dette kan inkludere å spørre hvorfor jødene skjebne i forskjellige land varierte så tydelig, og kan utforske de forskjellige typene tyske okkupasjonsregimer i de ulike landene. Slike undersøkelser vil alltid reise moralske spørsmål, men elevene bør oppmuntres til å betrakte fortiden med ydmykhet. Det er lett å fordømme de som nektet å skjule eller hjelpe sine jødiske naboer, men raske moralske bedømmelser av "tilskuerne" vil ikke skape en dypere forståelse av historien eller gjøre elevene våre til "bedre borgere".

Siden denne historien er så komplisert, bør elevene ha mulighet til å studere holocaust i dybden, inkludert dilemmaene til redningsmennene, som hver dag måtte avgjøre om de skulle fortsette å risikere sine og familienes liv for å hjelpe dem som hadde gått i dekning; til å undersøke hvorfor de allierte ikke gjorde mer for å redde jødene, hvorfor noen av *Judenräte* satte opp lister over andre jøder for deportasjon til dødsleirene, hvorfor flertallet av menneskene i okkuperte land ikke gjorde noe for å hjelpe sine jødiske naboer, hvorfor vanlige menn og kvinner villig deltok i massebord.

Dette kompliserte emnet gir ikke alltid enkle svar, og ofte dukker det opp flere spørsmål enn svar. Det er da også viktig for ungdommer å innse at for noen spørsmål finnes det ingen svar.

Gi elevene tilgang til primære kilder

Det er i brevene, dagbøkene, avisene, og talene, kunstverkene, ordrene og de offisielle dokumentene fra den tiden at gjerningsmennene, ofrene, redningsmennene og tilskuerne åpenbarer seg. Primære kilder er svært viktige for enhver meningsfull undersøkelse av motivasjonen, tankene, følelsene og handlingene til mennesker i fortiden og for ethvert seriøst forsøk på å forstå valgene som ble gjort, og hvorfor ting skjedde som de gjorde.

Elevene bør ha mulighet til å analysere originale kilder kritisk og forstå at analyse, tolkning og bedømmelse må være basert på en grundig tolkning av det historiske bevismaterialet.

Elevene bør gjøres oppmerksomme på det faktum at gjerningsmennene produserte mye av bevismaterialet for holocaust

Mye av bevismaterialet for holocaust – enten det er skriftlige dokumenter, fotografier eller film – ble produsert av nazistene, så det er fare for å betrakte fortiden kun gjennom gjerningsmennenes øyne. Dersom slikt materiale ikke brukes forsiktig, risikerer vi å se ofrene slik nazistene så dem: objektivert, nedverdignet og dehumanisert.

Slikt bevismateriale må settes inn i en kontekst, og lærere må ta hensyn til barnets kognitive og emosjonelle alder og sørge for at bruk av disse bildene er hensiktsmessig, at elevene er blitt godt forberedt på det følelsesmessige inntrykket de kan få, og at de får rom til å reflektere og til å diskutere sine reaksjoner etterpå.

Pass på å balansere disse dokumentene og fotografiene med dagbøkene, brevene, fotografiene og andre bevis fra ofrene selv, slik at deres stemmer blir hørt.

Oppmuntre elevene til å analysere forskjellige tolkninger av holocaust kritisk

Læring i klasserommet er påvirket av en bredere kulturell kontekst, og holocaust har kommet inn i folkefantasier gjennom mange og varierte former. Akademiske historier og populærhistorier, spillefilmer, massemedia, dokumentarfilmer, kunst, teater, romaner, minnesmerker og museer utgjør alle kollektive minner. Hver tolkning er påvirket av omstendighetene den er produsert under, og kan si like mye om tiden og stedet der den ble laget, som den gjør om hendelsene den skildrer.

Det er viktig at elevene tenker over hvor og hvorfor slike fremstillinger av fortiden produseres, utvalget av bevismateriale de er basert på, og intensjonene til de som har laget dem. Elevene bør forstå at selv om det finnes områder som er berettiget for historisk debatt, er det ikke dermed sagt at alle tolkninger er like gyldige.

Vurder hvor egnet skriftlig og visuelt materiell er, og ikke bruk skrekkinnjagende bilder for å vekke elevenes interesse for holocaust

Tydlig bruk av holocaust-bilder med det formål å sjokkere og forferde er både nedverdiggende overfor ofrene og ufølsomt overfor elevene. Respekt for både ofrene for holocaust og for dine "tvungne tilhørere" i klasserommet krever en sensitiv tilnærming og grundig vurdering av hva som utgjør egnet materiale. Lærere som har brukt mye tid på å bygge opp et forhold til elevene, risikerer å svikte tilliten ved å utsette dem for svært skrekkinnjagende og foruroligende bilder. Det er også denne type materiale som kan forårsake stresset og forlegenheten som kan føre til nervøs latter og upassende bemerkninger i klasserommet.

Det er mulig å undervise om holocaust på en effektiv måte uten å bruke fotografier av hauger med nakne lik, og overdreven bruk av slike bilder kan være skadelig. Det å skape sjokk og avsky vil neppe være en fordelaktig læringsopplevelse. Det kan derimot ha en dehumaniserende effekt og styrke et syn på "jødene som offer".

Dersom lærere velger å bruke fotografier av grusomme handlinger, bør de gjøre det kun der hvor det er et klart pedagogisk utbytte for elevene.

Unngå å sammenligne en gruppes lidelser med en annen gruppes

Dersom den universelle lærdommen av å studere denne perioden virkelig skal bli forstått – dersom vi hevder at ungdommer gjennom å studere holocaust kan bli gjort oppmerksomme på forfølgelse, diskriminering og hat i verden i dag –, bør opplevelsene til *alle* ofrene for nazistenes forfølgelse, og den ideologiske bakgrunnen for den forfølgelsen, inkluderes i arbeidsplanen din.

Det spesielle ved den jødiske opplevelsen er diskrimineringen, den økonomiske utnyttelsen, forfølgelsen og mordene som skyldtes nazistisk antisemittisme, men vi må lete andre steder for eksempler på andre former for hat og intoleranse – som er like relevante for moderne samfunn: i nazistenes forfølgelse av og mord på Roma og Sinti, homofile, kommunister, politiske dissidenter og sosiale nonkonformister.

Lidelsene til alle ofrene for nazistenes forfølgelse må tas opp uten å relativisere jødernes opplevelser. Det finnes ikke noe hierarki av lidelse, verken innenfor historien om nazitiden eller mellom holocaust og andre folkemord.

Opplevelsene til de "andre ofrene" for nazistenes forfølgelse bør ikke reduseres til en enkelt "tilleggstime" der alle disse forskjellige gruppene behandles som om de var like. I stedet bør historien til disse gruppene integreres innenfor beretningen om forfølgelsen av det jødiske folket, for eksempel kan man undersøke likhetene og forskjellene mellom folkemordet på jødene og folkemordet på Roma og Sinti; forbindelsen mellom personellet og metodene til eutanasi-programmet og til dødsleirene i Øst-Europa kan vurderes.

En slik tilnæringsmåte bør ikke bare anerkjenne forfølgelsen av "andre offer", men bør også bidra til en forståelse av det spesielle ved de jødiske opplevelsene og til å plassere holocaust innenfor den bredere historiske konteksten. På samme måte som det ikke er mulig å forklare masse-mordet på det jødiske folket uten å ta med den andre verdenskrigen som kontekst, er det ikke nok å studere denne historien isolert fra forfølgelsen av andre offergrupper.

Gi elevene mulighet til å utforske forskjellige reaksjoner fra ofrenes side, inkludert de mange formene for motstand mot nazistene

Det var mange former for motstand mot nazistenes forfølgelse, fra væpnet kamp til å finne måter å opprettholde menneskelig verdighet på selv under de mest ekstreme omstendigheter i gettoene og leirene. Nazistenes offer aksepterte ikke alltid passivt forfølgelsen. Det er viktig å studere ofrenes reaksjoner, grensene for deres handlefrihet, og de mange forskjellige formene for jødisk motstand mot holocaust.

Pass på at du ikke definerer det jødiske folket utelukkende med utgangspunkt i holocaust

Hendelsene under holocaust bør plasseres i en historisk kontekst. Det er nødvendig å vise livet før og etter holocaust, for å gjøre det klart at det jødiske folket har en lang historie og rik kulturarv, og sørge for at elevene ikke tenker på jøder kun som de dehumaniserte og fornædrede ofrene for nazistenes forfølgelse. Ungdommer bør være klar over det enorme tapet for samtidens verdenskultur som var et resultat av ødeleggelsen av rike og pulserende jødiske samfunn i Europa.

Antyd at holocaust ikke var uunngåelig

Bare fordi en historisk hendelse fant sted og den ble dokumentert i lærebøker og på film, betyr ikke det at det måtte skje. Holocaust skjedde fordi individer, grupper og nasjoner tok en avgjørelse om å handle eller ikke handle. Ved å fokusere på de avgjørelsene får du en innsikt i historien og den menneskelige natur og kan bedre hjelpe elevene dine til å bli kritiske tenkere.

Ikke prøv å bortforklare gjerningsmennene som "umenneskelige monster"

Holocaust var en menneskelig hendelse med menneskelige årsaker. Det er nødvendig å "rehumanisere" alle menneskene i holocaust: å se offer, redningsmenn, nazistenes allierte, tilskuere og gjerningsmenn som vanlige mennesker under uvanlige omstendigheter. Dette innebærer ikke å normalisere gjerningsmennene, men å erkjenne at flertallet ikke var sadistiske psykopater, og at "ond" ikke lenger er en tilstrekkelig forklaring på holocaust.

Det vanskeligere spørsmålet er følgende: Hvordan var det menneskelig mulig at vanlige menn og kvinner, kjærlige fedre og ektemenn, kunne delta villig i mordet på uskyldige menn, kvinner og barn?

Gjerningsmennenes motivasjon må studeres inngående, og elevene bør bruke primære dokumenter, case study og individuelle biografier for å vurdere den relative betydningen av ideologi, antisemittisme, ambisjon, gruppepress, økonomisk opportuniste, kriminell psykopatologi og andre faktorer når de skal forklare hvorfor mennesker handlet som de gjorde.

Pass på å skille mellom gjerningsmennene fra fortiden og dagens samfunn i Europa og andre steder

Elevene bør ikke danne seg den meningen at alle tyskere var nazister, eller at det tyske folket hadde en enestående tilbøyelighet til folkemord. De bør ha mulighet til å studere det tyske folkets varierte reaksjoner mot nazistenes handlemåte, inkludert entusiastisk støtte, samarbeid, misnøye, apati og aktiv motstand.

Pass på å skille mellom tyskerne i fortiden og dagens tyskere. Hendelsene under holocaust må plasseres i sin historiske kontekst slik at menneskene, politikken, samfunnet og kulturen i det moderne Tyskland er tydelig atskilt fra den nazistiske fortiden.

Elevene bør også erkjenne at antisemittisme er et verdensomspennende og århundregammelt fenomen, og at det var mange ikke-tyske gjerningsmenn og villige allierte for tyskerne rundt i Europa. Utenlandske statsborgere tjenestegjorde ved siden av SS-avdelinger eller som vakter i konsentrasjonsleirene, lokalt politi assisterte ved arrestasjon og deportasjon av jøder til dødsleirene, iblant oppmuntret lokalbefolkningen pogramer mot sine jødiske naboer eller forrådte jøder som hadde gått i dekning. Regjeringer alliert med det nazistiske Tyskland assisterte ved programordene på eget initiativ.

Oppmuntre elevene til å studere lokal, regional, nasjonal og global historie og minner

Dersom du bor i et land der holocaust har funnet sted, så legg vekt på de spesielle hendelsene der med periodens nasjonale historie som kontekst, uten å ignorere den europeiske dimensjonen av holocaust. Denne undersøkelsen bør inkludere opplevelsene til offer, redningsmenn, gjerningsmenn, tyskernes allierte, motstandsfolk og tilskuere og bør granske i hvilken grad hver av disse har blitt tatt med i dine lokale, regionale eller nasjonale minner og historiske beretninger.

Dersom du bor i et land som deltok i de allierte styrkene, eller et som var nøytralt under den andre verdenskrigen, bør du oppmuntre elevene til å undersøke den nasjonale beretning om denne perioden på ny. Hvorfor tok ikke land imot flere flyktninger i 1930- og 1940-årene? Hvorfor gjorde ikke de allierte det å redde jøder til et av sine krigsmål? Kunne det blitt gjort mer for å redde Europas jøder?

Be elevene om å delta i og reflektere over nasjonale og lokale tradisjoner med minnefester og minner

Begivenheter som minnedager for holocaust gir mulighet for prosjekter på tvers av generasjoner, oppmuntrer til diskusjon mellom familiemedlemmer om beslektede temaer fra samme periode, og gjør andre former for "samfunnslære" lettere.

I tillegg til å gjøre det mulig å flytte undervisning om holocaust fra klasserommet ut i lokalsamfunnet, kan slike anledninger selv bli gjenstand for undersøkelser og læring. Elevene kan bli bedt om å vurdere hvordan kulturell påvirkning former minner og minneseremonier, hvordan samfunnet deres velger å reflektere over sin fortid, hvordan forskjellige grupper velger fra historien og lager sine egne beretninger, om nasjonen deres tar opp vanskelige aspekter ved sin nasjonale historie, og hvordan slike minnefester skiller seg fra tilsvarende i andre land.

Velg egnede læringsaktiviteter og unngå å bruke simuleringer som oppmuntrer elevene til å identifisere seg med gjerningsmenn eller offer

Selv om empatiske aktiviteter kan være svært effektive teknikker for å gjøre ungdommer interessert i historie ved å sette søkelys på menneskers opplevelser og reaksjoner på hendelser i fortiden, må man være svært forsiktig ved valg av slike aktiviteter når man tar opp et slikt sensitivt tema som holocaust.

Det kan for eksempel være nyttig for elevene å ta på seg rollen som noen fra et nøytralt land som reagerer på disse hendelsene: en journalist som skriver en artikkel for avisen sin om jødeforfølgelsen, en bekymret borger som skriver til sin politiske representant, eller en forkjemper som forsøker å mobilisere den offentlige mening. Slike aktiviteter kan være gode motivatorer for læring og setter også søkelys på mulige tilnæringsmåter for elevene til hendelser som interesserer dem i verden i dag.

Lærere må imidlertid være klar over at noen ungdommer kan overidentifisere seg med hendelsene under holocaust, bli begeistret av makten og til og med "glamouren" til nazistene, eller vise en morbid fascinasjon for ofrenes lidelser. Her ligger faren ved kreativ skrijving eller rollespilløvelser som oppmuntrer elevene til å forestille seg at de var direkte involvert i holocaust. Det kan lønne seg å bruke elevenes kreative uttrykksform i en tverrfaglig tilnæringsmåte, men lærerne bør være tydelige i sine hensikter. Ofte er "empatiske øvelser" smakløse og har en pedagogisk brist da det er umulig for oss å virkelig være i stand til å forestille oss – unntatt i den mest overfladiske forstand – hvordan det ville føles å befinne seg i omstendigheter så fjernt fra vår egen livserfaring.

Slike teknikker blekner også ved siden av den genuine empatien mange elever kan oppleve når de møter personlige historier, case study og overlevendes beretninger.

Unngå å legitimere fornektelsen av fortiden

Holocaust-fornektelse er ideologisk motivert. Fornekternes strategi er å så frø av tvil gjennom tilsiktet forvrengning og uriktig fremstilling av de historiske bevisene. Lærere bør passe på at de ikke uforvarende legitimerer fornekterne gjennom å engasjere seg i en uriktig debatt.

Pass på å ikke gi en plattform for fornektere – ikke behandle fornektelsen av holocaust som et legitimt historisk argument, eller forsøk å motbevise fornekternes posisjon gjennom normal historisk debatt og rasjonelle argument.

Mange lærere føler likevel at fenomenet holocaust-fornektelse må undersøkes sammen med elevene, enten fordi ungdommene stiller spørsmålet selv, eller fordi lærerne er bekymret for at elevene kan støte på disse meningene senere i livet og være uforberedt på fornekternes retoriske teknikker og deres evne til å forvirre eller villed.

Dersom dette er tilfellet, bør holocaust-fornektelse tas opp atskilt fra holocaust-historien. Det kan være relevant for en separat enhet som studerer hvordan former for antisemittisme har utviklet seg over tid, eller som et medieanalyseprosjekt som undersøker manipuleringen, uriktige fremstillinger og forvrengningen brukt av grupper i politiske, sosiale eller økonomiske hensikter.

Vær deg bevisst potensialet og begrensningene til alt undervisningsmateriell, inkludert Internett

Vurder nøye den historiske nøyaktigheten til alt undervisningsmateriell. Antisemittisme, homofobi og anti-sigøynerske følelser er utbredt i mange samfunn og kan være til stede i klasserommet ditt. Vær klar over at slike fordommer kan eksistere blant elevene dine, og vær forsiktig når du velger undervisningsmateriell, slik at det ikke uforvarende forsterker negative syn på ofrene gjennom gjengivelse av nazipropaganda og fotografier av grusomheter. Sørg for at undervisningsmaterialet ditt inkluderer personlige historier og case study som utfordrer og undergraver negative stereotyper av offergruppene.

I tillegg til skriftlig materiell kan Internett være et verdifullt undervisnings- og forskningsverktøy. Lærere må imidlertid være forsiktige ved bruk av Internett, da det finnes et stort antall tilsynelatende plausible nettstedet som er skrevet og vedlikeholdt av holocaust-fornektere og antisemitter. Lærere bør advare ungdommer om dette, gjøre dem oppmerksomme på at noen søkemotorer kan gi upålitelige resultater, og hjelpe elevene med å finne legitime og pålitelige nettsteder.

Lærere bør understreke behovet for kritisk vurdering av alle informasjonskilder og for å ta hensyn til konteksten de ble produsert i. Oppmuntre elevene til å stille spørsmål: Hvem har skrevet informasjonen? Hva er hensikten med nettstedet? Finnes det en agenda? I så tilfelle, hvordan påvirker den utvalget og presentasjonen av informasjon?

Anbefal pålitelige nettsteder du har sjekket. Nettstedene til organisasjonene som er listet opp i International Directory, kan være et nyttig utgangspunkt, og de vil ha lenker til andre anerkjente nettsteder.

Skil mellom historiske og nåtidens hendelser og unngå ahistoriske sammenligninger

For mange lærere er en nøkkelmotivasjon for undervisning om holocaust at den kan gjøre ungdommer oppmerksomme på eksempler på urettferdighet, forfølgelse, rasisme, antisemittisme og andre former for hat i verden i dag. Holocaust blir ofte sett på som en moralsk prøvestein, et paradigme for det onde. Selv om det å ta slik universal lærdom kan være en viktig del av å studere holocaust, bør elever imidlertid også forstå forskjellene mellom hendelser, gjenkjenne både det spesielle og det universelle.

I dag er det en tendens til å bruke uttrykket "holocaust" på alle slags fryktelige hendelser, grusomheter og menneskelige tragedier. Årsaken til dette er delvis språkets begrensninger når det gjelder å beskrive slike hendelser på en tilstrekkelig måte, og delvis mangel på informasjon om og forståelse for historien om holocaust. Dessverre har uttrykket "holocaust" iblant blitt trivialisert eller til og med ødelagt fordi det har blitt brukt for mye, og den urettmessige bruken av dette uttrykket står i fare for å redusere nazistenes forbrytelser gjennom feilaktige sammenligninger.

Å lære om holocaust *kan* få ungdommer til å gjøre nyttige sammenligninger med den moderne verden: Brudd på menneskerettighetene som skjedde under nazistene (spesielt de som inntraff i førkrigsperioden), kan godt være sammenlignbar med moderne eksempler på fordommer, diskriminering og forfølgelse.

Folkemord, derimot, er utvetydig og fundamentalt forskjellig og atskilt fra tapet av borgerrettigheter. Selvfølgelig har det vært andre eksempler på folkemord, og det er berettiget å spørre for eksempel hva som er likhetene og forskjellene mellom Holocaust og folkemordet i Rwanda. Men elever bør være klar over at ikke alle tragiske hendelser er folkemord, og de bør vokte seg for å gjøre feilaktige sammenligninger.

Vokt deg for overfladiske sammenligninger, eller inntrykket av at vi kan bestemme vår handlemåte i dag ved enkel henvisning til tidligere hendelser. Vi lever i kompliserte tider og gjør våre elever en bjørnetjeneste hvis de tror at lærdommene fra historien er så klare at de tilbyr enkle løsninger i dag.

Lytt til elevenes bekymringer

Elever som føler at lidelsene til deres eget folk eller egen gruppe ikke er blitt viet oppmerksomhet, kan motsette seg å lære om forfølgelsen av og mordene på andre. Det er viktig å studere andre historier om rasisme, slavebinding, forfølgelse eller kolonialisme som er spesielt relevante for din elevgruppe.

Noen lærere er bekymret for at undervisning om holocaust kan hisse opp ungdommer som feilaktig sidestiller lidelsene til det jødiske folket under nazistenes forfølgelse med israelske handlemåter i de palestinske områdene. Men dette er ingen grunn til å unngå å undervise om holocaust.

Selv om man kan håpe at det å lære om holocaust kan gjøre elevene oppmerksomme på eksempler på urettferdighet, forfølgelse, fordommer og brudd på menneskerettigheter i dag, bør lærere vokte seg for en politisering av historien og en beslagleggelse av holocaust for å fremme en kampanjeagenda.

Lærere må være sensitive overfor elevenes følelser for og meninger om temaer som virkelig interesserer dem. De bør være villige til å studere årsakene til konflikt i den moderne verden, og ungdommer bør få mulighet til å diskutere disse temaene åpent. Men man må passe på å skille klart mellom forskjellige konflikter, og mellom årsakene til og naturen til hver enkelt.

Selvfølgelig ønsker vi at ungdommene våre skal bli aktive og engasjerte samfunnsmedlemmer. Men å bruke holocaust-eksempelet for å stimulere slike positive holdninger kan ha motsatt virkning og føre til en følelse av hjelpeløshet hvis elevene ikke får mulighet til å diskutere *hvordan* de kan reagere på temaer som interesserer dem. Sett av tid i arbeidsplanen din til å sammen med elevene studere muligheter for legitimerede og fredelige handlinger som er tilgjengelige for elevene for temaer som interesserer dem.